

 Διαδικαστικό
μοντέλο σύνταξης
περιληπτικού
κειμένου

Αρχικό κείμενο και περίληψη

Πρόλογος

Κύριο μέρος

Επίλογος

πληροφορίες

πληροφορίες

πληροφορίες

πληροφορίες

πληροφορίες

πληροφορίες

Περίληψη ολόκληρου κειμένου (50-70 λ.)

Εισαγωγική φράση
(θέμα ή θεματικό κέντρο)
Πρόλογος
1η παραγράφος
2η παραγράφος
3η παραγράφος κ.τ.λ.
Επίλογος
Καταληκτική φράση

Εστιασμένη Περίληψη (50-60 λ.)

α.

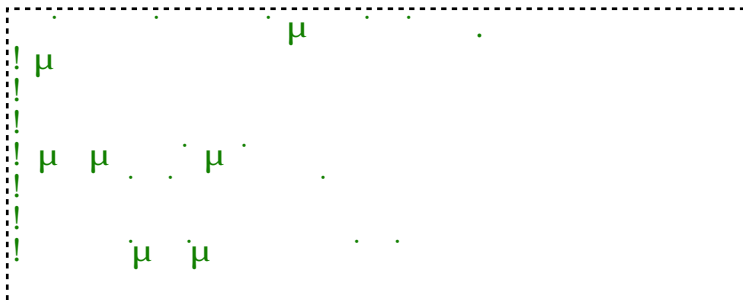
*π.χ. της 2ης και 3ης παραγράφου
του κειμένου*

Εισαγωγική φράση
θεματικό κέντρο του μέρους που ζητείται
2η παραγράφος
3η παραγράφος κ.τ.λ.

β.

π.χ. στοιχεία του κειμένου

Εισαγωγική φράση
ανάλογα με το περιεχόμενο του
ζητούμενου
Λεπτομέρειες
Σύνθεση και πύκνωση των
πληροφοριών που μπορεί
να εντοπίζονται σε μέρος του
κειμένου ή σε ολόκληρο το
κείμενο

Τυπικά χαρακτηριστικά της περίληψης ▶ [◯ ◯ ◯] ◀

Η περίληψη αποτελεί ένα δευτερογενές, «ετεροκίνητο» κείμενο, το οποίο οφείλει την ύπαρξή του σε ένα άλλο αρχικό κείμενο. Ειδικότερα, κατά τη γραπτή δοκιμασία του μαθήματος Νεοελληνική Γλώσσα συναντούμε τον τύπο της πληροφοριακής-περιγραφικής περίληψης. Με αυτόν τον τύπο περίληψης αποδίδουμε/μεταβιβάζουμε συνοπτικά τις πληροφορίες ενός αρχικού κειμένου αποφεύγοντας τον σχολιασμό του.

1. Περιεχόμενο

Ανεξάρτητα από το περιεχόμενο και το σκοπό του αρχικού κειμένου, στην περίληψη επιδιώκεται η συνοπτική απόδοση των ιδεών/πληροφοριών του αρχικού κειμένου, χωρίς να προδίδεται το πνεύμα του συγγραφέα. Γι' αυτό χαρακτηρίζεται από πισιότητα στην απόδοση του νοήματος του αρχικού κειμένου.

2. Δομή/οργάνωση

Είναι προτιμότερο να γράφεται ως ενιαία παράγραφος. Η περίληψη ολόκληρου του κειμένου ή μέρους του κειμένου (2-3 παράγραφοι) παρακολουθεί και αναπαράγει το σχέδιο οργάνωσης του αρχικού κειμένου ώστε να παρουσιάζονται με λογική ακολουθία τα βασικότερα επιχειρήματα/σκέψεις/ιδέες του συγγραφέα.

3. Γλώσσα

Η γλώσσα της περίληψης χαρακτηρίζεται από την ακρίβεια των λεξικών επιλογών, τη σαφήνεια, τη λιτότητα, την ικανότητα του πομπού για πυκνή απόδοση των νοημάτων, η οποία επιτυγχάνεται με γενικεύσεις και ανασυνθέσεις των πληροφοριών του αρχικού κειμένου.

Γενικά ο συντάκτης/μαθητής πρέπει να αξιοποιεί κατάλληλες «μεταδιατυπώσεις» (π.χ. ο συγγραφέας ισχυρίζεται..., αντικρούει τους ισχυρισμούς όσων... κ.λπ.) και κατάλληλους δείκτες συνοχής (λεκτικούς τρόπους συνοχής και διαρθρωτικές λέξεις/φράσεις), ώστε ο δέκτης να αντιλαμβάνεται με ενάργεια το περιεχόμενο και τη συνεκτικότητα του αρχικού κειμένου.

4. Ύφος

Ο συντάκτης της περίληψης σε καμία περίπτωση δεν μιμείται το ύφος του αρχικού κειμένου, αφού βασικός σκοπός της περίληψης είναι η πληροφόρηση/ενημέρωση για το περιεχόμενο του αρχικού κειμένου. Ο συντάκτης επιδιώκει να πληροφορήσει τον αναγνώστη (που αγνοεί το πρωτότυπο κείμενο) με τυπικό ύφος και απρόσωπη οπτική γωνία.

5. Έκταση

Η έκταση της περίληψης εξαρτάται από το είδος, το μέγεθος και τη δομή του δοθέντος κειμένου. Γι' αυτό καθορίζεται κάθε φορά η έκταση σε λέξεις, ώστε να υπάρχει ένα πλαίσιο μέσα στο οποίο θα κινηθεί το κείμενο της περίληψης. Αυτό δεν σημαίνει αυστηρή καταμέτρηση των λέξεων από τον βαθμολογητή, αλλά αξιολόγηση της ικανότητας του μαθητή να πυκνώσει/περιορίσει το κείμενό του σε συγκεκριμένα πλαίσια.

6. Δέκτης

Ο δέκτης της περίληψης μπορεί να ορίζεται στις οδηγίες για τη σύνταξη περίληψης. Πρέπει να έχουμε υπόψη μας ότι δέκτης της περίληψης δεν είναι ο βαθμολογητής, αλλά κάποιος υποθετικός δέκτης που αγνοεί το περιεχόμενο του αρχικού κειμένου.

Πώς μπορεί να διδαχθεί η περίληψη

Η περίληψη μπορεί να διδαχθεί:

α. αν εφαρμόσουμε στην πράξη όσα μαθαίνουμε για τις σημειώσεις και το διάγραμμα στην (Έκφραση-Έκθεση β' τεύχος)

Διδάσκομαι	Σκοπός
Ενότητα: Σημειώσεις-Διάγραμμα -Περίληψη Β' λυκείου	Να κρατάω σημειώσεις και να κάνω το διάγραμμα του αρχικού κειμένου πριν συντάξω την περίληψη.

β. αν αξιοποιήσουμε όσα μαθαίνουμε για τα συστατικά στοιχεία των κειμένων πειθούς και των κειμένων που προσεγγίζουν τη λογοτεχνία (θέμα και περιεχόμενο, οργάνωση, γλώσσα) σε κάθε στάδιο της συγγραφικής διαδικασίας

Διδασκόμενη θεωρία	Σκοπός
1η ενέργεια: 1^η αδιάκοπη ανάγνωση-εντοπίζω το θέμα/έννοια του κειμένου	
1. Το θέμα είναι αφηρημένη έννοια Αξιοποιώ τους τρόπους συνοχής που δηλώνουν ότι γίνεται λόγος για το ίδιο θέμα	για να αναγνωρίζω το θέμα/έννοια στην οποία αναφέρεται το κείμενο
2η Ενέργεια: εργαζομαι κατα παραγραφο-κραταω σημειωσεις-κανω διαγραμμα	
2. Το περιεχόμενο/πληροφορίες για τις αφηρημένες έννοιες οργανώνεται σε παραγράφους Διδάσκομαι α. τους τρόπους ανάπτυξης των παραγράφων	Να αναγνωρίζω το είδος των πληροφοριών
1. Ορισμός	1. Ιδιότητες
2. Διαίρεση	2. Μορφές και ιδιότητες
3. Σύγκριση-αντίθεση	3. Διαφορετικές ιδιότητες
4. Αναλογία	4. Όμοιες ιδιότητες
5. Παραδείγματα	5. Παραδείγματα που επεξηγούν ή τεκμηριώνουν απόψεις
6. Αίτιο-αιτιατό	6. Αιτίες και αποτελέσματα και επιχειρηματολογία
7. Αιτιολόγηση	7. Απόψεις και επιχειρηματολογία
β. την επίκληση στη λογική	Να διακρίνω τις απόψεις από τα επιχειρήματα και τα τεκμήρια

<p>3. Γλώσσα: Οι πληροφορίες δηλώνονται με ονομαστικές φράσεις (ουσιαστικά και προσδιορισμοί), ρήματα, επιρρήματα, προθετικά σύνολα, δευτερεύουσες προτάσεις.</p> <p>Συνοχή-Συνεκτικότητα (σύνδεσμοι, διαρθρωτικές λέξεις, επιρρήματα)</p>	<p>Από τη σημασία των λέξεων αναγνωρίζω το είδος των πληροφοριών</p> <p>Να αναγνωρίζω τις λογικές σχέσεις των κύριων πληροφοριών του κειμένου</p>
Γράφω την περίληψη	
Θα μάθουμε	Σκοπός
<p>1. Να επιλέγουμε την κατάλληλη εισαγωγική φράση</p>	<p>ανάλογα με το ζητούμενο του πρώτου θέματος</p>
<p>2. Να αξιοποιούμε όσα μαθαίνουμε για την παραγωγή και σημασία των λέξεων</p> <p>α. Λεξιλόγιο</p> <ul style="list-style-type: none"> • λόγιο • αφηρημένο • ειδικό <p>Αντικατάσταση λέξης από:</p> <ul style="list-style-type: none"> • ομόρριζες λέξεις • αντωνυμία • συνώνυμα • υπερώνυμα • γενικότερος όρος • επανάληψη λέξης • παράλειψη λέξης • ενεργητική και παθητική σύνταξη • ονομαστικά σύνολα (γενική αντικειμενική ή υποκειμενική) <p>β. Λέξεις (ουσιαστικά, ρήματα, φράσεις) που δηλώνουν</p> <ul style="list-style-type: none"> • αιτίες • ιδιότητες • συγκρίσεις • αντιθέσεις • αποτελέσματα • απόψεις • επιχειρήματα • αυθεντίες • ενέργειες, σκοπούς • βιώματα, συναισθήματα, στοχασμούς <p>γ. Λεκτικά σημεία συνοχής (σύνδεσμοι, διαρθρωτικές λέξεις, επιρρήματα, ρήματα που δηλώνουν λεκτικές πράξεις)</p> <p>δ. Τον πληροφοριακό χαρακτήρα της περίληψης</p>	<p>Να αξιοποιώ όλες αυτές τις γλωσσικές επιλογές και τα κατάλληλα ρήματα που δηλώνουν λεκτικές πράξεις για</p> <p>α. Να παραφράζω και να πυκνώνω τις κύριες πληροφορίες</p> <p>β. Να επιλέγω τα κατάλληλα ρήματα αναφοράς (δηλαδή ρήματα που δηλώνουν λεκτικές πράξεις) π.χ. ο συγγραφέας επισημαίνει, διευκρινίζει το περιεχόμενο του όρου, διατυπώνει την άποψη κ.λπ. ανάλογα με το είδος της πληροφορίας.</p> <p>γ. Να επιλέγω τους κατάλληλους τρόπους σύνδεσης των κύριων πληροφοριών ώστε να διασφαλίσω τη συνεκτικότητα της περίληψης</p> <p>δ. Να αξιοποιώ τον πλάγιο λόγο, το γ' ρηματικό πρόσωπο για την απόδοση των κύριων πληροφοριών του κειμένου, να αποφεύγω τα προσωπικά σχόλια.</p>

Στάδια συγγραφικής διαδικασίας και αξιολόγηση/ Συνοπτική παρουσίαση

Για να διασφαλίσουμε όσα θεωρούνται θετικά στοιχεία της περίληψης προτείνουμε το διαδικαστικό μοντέλο σύνταξης κειμένου, δηλαδή επιμέρους φάσεις εργασίας σύμφωνα με την ελληνική και ξένη βιβλιογραφία αναφορικά με τη σύνθεση περίληψης επιχειρηματολογικών και λογοτεχνικών κειμένων. Συγκεκριμένα:

Προσυγγραφικό στάδιο

Ενέργειες	Σκοπός
1. Πρώτη αδιάκοπη ανάγνωση	Ως προς το περιεχόμενο ο εντοπισμός του θέματος
2. Εργάζομαι κατά παράγραφο. α. Διαβάζω κατά περίοδο και εντοπίζω το θέμα και τις πληροφορίες γι' αυτό β. Κρατάω σημειώσεις / Κάνω το διάγραμμα γ. Επεξεργάζομαι τις σημειώσεις	Ως προς το περιεχόμενο και τη δομή <ul style="list-style-type: none"> • η επισήμανση των κύριων πληροφοριών. • η παρακολούθηση της δομής του κειμένου • η αναγνώριση του είδους των πληροφοριών • η αναγνώριση της λογικής ακολουθίας των ιδεών • ο εντοπισμός του νοηματικού κέντρου (σε περίπτωση που ζητείται περίληψη ολόκληρου του κειμένου ή 2-3 παραγράφων του κειμένου)

Συγγραφικό στάδιο

3. Γράφω α. διατυπώνω την εισαγωγική φράση β. πυκνώνω, συνδέω και παραφράζω τις κύριες πληροφορίες γ. προσθέτω την καταληκτική φράση	Ως προς τη γλώσσα <ul style="list-style-type: none"> • η επιλογή της κατάλληλης εισαγωγικής φράσης ανάλογα με το ζητούμενο. • η πυκνωση και παράφραση των σημαντικών ιδεών • η επιτυχής χρήση συνεκτικών λέξεων
--	---

Μετασυγγραφικό στάδιο

4. Ελέγχω το κείμενό μου	Σκοπός <ul style="list-style-type: none"> • η διόρθωση γλωσσικών μετασχηματισμών • η διόρθωση της συνοχής
---------------------------------	--

Γιατί σημειώσεις και "όχι" πλαγιότιτλοι

Σύμφωνα με το σχολικό εγχειρίδιο «*όταν θέλουμε να κρατήσουμε σημειώσεις κατά παράγραφο, προσπαθούμε να καταγράψουμε τις σημαντικές λεπτομέρειες και το θέμα της παραγράφου. Αυτό πάλι το εντοπίζουμε με βάση τη θεματική περίοδο ή, όταν δεν υπάρχει θεματική περίοδος, το αναζητούμε στο νοηματικό κέντρο της παραγράφου. Υπάρχει ωστόσο περίπτωση να μη μας ενδιαφέρουν οι σημαντικές λεπτομέρειες, οπότε περιοριζόμαστε μόνο στον πλαγιότιτλο της κάθε παραγράφου, για να κρατήσουμε σημειώσεις.*» (σελ. 247)

«*Η μέθοδος των σημειώσεων κατά παράγραφο μας δίνει πλήρεις και αναλυτικές σημειώσεις. Ωστόσο σε ορισμένες περιπτώσεις, όταν σκοπός μας είναι να φθάσουμε σε συνοπτικές σημειώσεις, από την παράγραφο περνούμε σε ευρύτερες νοηματικές ενότητες. Τέτοιες ενότητες μπορεί να είναι τα κεφάλαια ενός βιβλίου, τα μέρη ενός κειμένου (πρόλογος, κύριο μέρος, επίλογος) ή ένα σύνολο παραγράφων που έχουν το ίδιο νοηματικό κέντρο*» (Εργάζομαι σε ευρύτερες -από την παράγραφο- νοηματικές ενότητες και κρατάω σημειώσεις σελ. 249)

Συμπεράσματα:

1. Για την περίληψη που εξετάζεται στη γραπτή δοκιμασία είναι απαραίτητες οι σημαντικές πληροφορίες σύμφωνα με το σχολικό βιβλίο και τις οδηγίες αξιολόγησης της περίληψης.
2. Ο πλαγιότιτλος προτείνεται για τις συνοπτικές σημειώσεις από ευρύτερες νοηματικές ενότητες. Στην περίπτωση της σχολικής περίληψης, αξιοποιούνται οι τίτλοι των θεματικών εννοιών του αρχικού κειμένου (αν είναι δύο) στην εισαγωγική φράση ή ως μεταβατικές φράσεις από την πρώτη στη δεύτερη ενότητα (βλ. εισαγωγική φράση).
3. Σύμφωνα με την ελληνική και ξένη βιβλιογραφία, η συρραφή πλαγιότιτλων δεν αποτελεί περίληψη επειδή:

οι πλαγιότιτλοι

  - α) είναι γενικόλογοι (π.χ. οι αιτίες τ..., τα αποτελέσματα τ... κ.λπ.) ενώ στην περίληψη πρέπει να αναφερθούν οι αιτίες, τα αποτελέσματα κ.λπ.
  - β) δεν αποτυπώνουν τις λογικές σχέσεις ανάμεσα στις κύριες πληροφορίες της παραγράφου
  - γ) δεν είναι αντικειμενικά δυνατόν να διατυπωθεί πλαγιότιτλος σε όλες τις παραγράφους και κυρίως στην περίπτωση λογοτεχνικών κειμένων.
  - δ) δυσχεραίνεται η συνοπτική απόδοση των πληροφοριών από δύο παραγράφους με σχετικές πληροφορίες.
  - ε) Οι πλαγιότιτλοι δεν μπορούν να χρησιμοποιηθούν στην εστιασμένη περίληψη είτε πρόκειται για την απόδοση νοήματος 2-3 παραγράφων του κειμένου είτε πρόκειται για συνοπτική απόδοση ορισμένων στοιχείων του κειμένου που μπορεί να εντοπίζονται σε μέρος του κειμένου ή και σε ολόκληρο κείμενο.
  - στ). Ιδιαίτερα στην εστιασμένη περίληψη, είναι αναγκαίος ο εντοπισμός/υπογράμμιση των κατάλληλων πληροφοριών αναφορικά με το ζητούμενο ώστε να μπορούν οι μαθητές/τριες να τις μετασχηματίσουν με τις κατάλληλες τεχνικές πύκνωσης και παράφρασης.

Με τα νέα δεδομένα γίνεται σαφές ότι οι πλαγιότιτλοι δεν εξυπηρετούν καμία στρατηγική αναγνωστικής κατανόησης.

